

PROFESORUL ION DELEANU – UN JURIST ERUDIT, CU SPIRIT ȘI VIZIUNE, PROMOTOR ÎN RÂNDUL TINERILOR A UNEI VERITABILE PAIDEIA JURIDICE

Prof. univ. dr. **Marian ENACHE***

Cu emoție firească, încerc să evoc, chiar și secvențial, memoria regretatului Profesor Ion Deleanu, cu aduceri aminte dintr-o anumită etapă a tinereții, atunci când am avut privilegiul să-l cunosc și să conlucrăm, alături de alți juriști, la realizarea Proiectului de Constituție a României, adoptat de Adunarea Constituantă în anul 1991.

Pe 4 mai 2024, Profesorul ar fi împlinit 87 de ani. La 10 ani de când a trecut în neființă, simțim cu toții că spiritul Profesorului se află la Curtea Constituțională, printre noi. Și cum am putea simți altminteri, când Profesorul a fost unul dintre părinții Constituției României și apoi hermeneut și modelator al acesteia în opera de instituire a justiției constituționale în România democratică, în calitate de judecător, numit în anul 1995 la Curtea Constituțională a României.

Cei care au avut șansa de a coopera profesional cu Profesorul Ion Deleanu au putut, cu ușurință, remarca prezența unei personalități complexe și dăruite cu harul calităților de magistru, care, în întreaga sa activitate intelectuală, didactică și academică, a exercitat o veritabilă profesiune de credință, devoțiune și pasiune.

O contribuție prețioasă a Profesorului Deleanu este aceea realizată în calitate de profesor-expert al Comisiei de redactare a noii Constituții a României, activitate care nu s-a concretizat doar în observațiile, propunerile, tezele sau opiniile exprimate în cadrul Comisiei, ci și în participarea la consultările cu experții Consiliului Europei și ai Asociației Barourilor Americane, care s-au desfășurat atât în țară, cât și în străinătate, respectiv în Elveția, Franța, Belgia și SUA. Totodată, Profesorul a participat și la reuniunea de la Centrul ONU pentru drepturile omului de la Geneva (octombrie 1990), în cadrul căreia au fost prezentate tezele Proiectului de Constituție.

Spiritul universalist reprezentat de Profesor, care reunea, în mod excepțional – așa cum spunea un mare civilist –, dubla vocație pentru dreptul public și dreptul privat, a făcut ca în prima parte a carierei sale Profesorul să publice articole și monografii în domeniul dreptului public, preocupare reluată mai intens după anul 1989, când ne-a oferit nu doar *Justiția constituțională*, ci și tratatul *Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și în dreptul comparat*.

Scrierile sale din sfera dreptului constituțional au atins și zone mai puțin explorate, dar cu implicații profunde în evoluția justiției constituționale. Astfel, ca o continuare tematică a preocupărilor sale, remarcăm lucrarea *Jurisprudența și revirimentul jurisprudențial*, un eseu construit în jurul conceptului de securitate juridică pe care jurisprudența trebuie să o protegiască.

* Președintele Curții Constituționale a României.

De asemenea, Profesorul a fost mereu interesat și dornic să aducă în prim planul dezbaterilor juridice idei și concepte de o remarcabilă forță motrice, cum ar fi: calitatea legii, accesul liber la justiție, procesul echitabil sau dialogul judecătorilor, dovadă fiind studiile pe care le-a fundamentat cu acribie. **De altfel, lucrarea sa referitoare la dialogul judecătorilor este și rămâne un reper în peisajul literaturii juridice din România, fiind una dintre primele încercări de redare a modului de relaționare în cadrul triadei judiciare național – internațional – supranațional.**

Formația sa juridică de tip enciclopedic i-a permis să abordeze cu succes și domeniul dreptului privat, respectiv complexa ramură a acestuia, dreptul procesual civil. Și în acest domeniu, Profesorul a creat o operă științifică notabilă, chiar dacă am aminti doar *Tratatul de drept procesual civil*, apărut în mai multe ediții. Lucrările pentru elaborarea noului Cod de procedură civilă și apoi adoptarea acestuia s-au constituit într-o provocare științifică pe care Profesorul a primit-o și a onorat-o cu energie analitică și creatoare, concretizată în numeroase studii și articole consacrate Proiectului și apoi noului Cod de procedură civilă, în care a examinat și a evaluat atât evoluțiile legislative și inovațiile normative, cât și unele lacune sau imperfecțiuni. Toate acestea au culminat cu *Tratatul său de procedură civilă și Comentariile noului Cod de procedură civilă*, un dar făcut de Profesor comunității juridice românești.

Cu toții, doctrinari, practicieni și studenți, ne-am bucurat de prolificitatea creației științifice a Profesorului, care a lăsat o aură diamantină în peisajul învățământului superior juridic și în mediul academic. A publicat, în ediții succesive, revăzute, actualizate și dezvoltate, 19 tratate în domeniul dreptului constituțional și al procedurii civile. A publicat 20 de lucrări monografice interdisciplinare și peste 100 de articole și studii, în țară și în străinătate.

Am fost impresionați de talentul expunerii, dar și de acela al redactării metodice și sistematice a materiilor tratate, de discursul argumentativ, de eleganța și precizia stilului și atitudinile deferente față de colaboratori, impunând sentimentul de respect pentru magistru. Profesorul a pregătit, la Facultatea de Drept a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, peste 40 de generații de juriști, lăsându-și amprenta mentoratului asupra discipolilor săi, învățăcei în tainele dreptului.

Am învățat de la Profesorul Ion Deleanu că dreptul este mai mult decât o știință instrumentală. **Dreptul este știință, artă și tehnică în același timp, iar această complexitate a cunoașterii se înscrie în evoluția culturii umanității. Profesorul Ion Deleanu, prin activitățile sale pluridisciplinare, a promovat în rândul tinerilor o veritabilă paideia juridică.**

În semn de omagiu, Profesorul Deleanu a fost distins în anii 1997 și 2007 cu premiul „Simeon Bărnuțiu” al Academiei Române. În anii 2000, 2002, 2004, 2006 și 2008, i s-a acordat premiul „Mihail Eliescu” al Uniunii Juriștilor din România. De asemenea, a fost distins cu premiul „Mircea Manolescu” al Societății Academice „Titu Maiorescu”. Prin decret al Președintelui României i s-a acordat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru susținuta activitate științifică și didactică în domeniul științelor juridice și pentru contribuția avută la promovarea statului de drept în România. În anul 2013, a fost

distins cu premiul Opera Omnia „Matei B. Cantacuzino” pe anul 2012, acordat de Revista Română de Drept Privat în colaborare cu Uniunea Națională a Barourilor din România, și tot Revista Română de Drept Privat a declarat anul 2014 „Anul Ion Deleanu”.

Personal, am avut posibilitatea să-l întâlnesc pe Maestru în cadrul Comisiei de redactare a noii Constituții a României. Așa cum am afirmat cu alte prilejuri, a fost o șansă pentru mine să particip la „nașterea” unei Constituții în care am fost efectiv implicat, atât la elaborarea Proiectului Constituției în Comisia de redactare a acestuia, cât și la dezbaterile din Adunarea Constituantă, împreună cu regretații Vasile Gionea, Amadeo Lăzărescu, Mihai Constantinescu, Ion Deleanu, Ioan Muraru, Antonie Iorgovan, precum și cu profesorii în viață Florin Bucur Vasilescu, Ioan Vida, Ioan Leș și cu alte personalități ale timpului, membri ai Adunării Constituante din 1990, care au contribuit la apariția Constituției din 1991. Întreaga activitate, durata și procedurile democratice, problematica, documentarea internațională și argumentările grupurilor politice parlamentare, idealismul, seriozitatea și dorința sinceră a membrilor acelei Adunări de a da țării o Constituție au avut semnificația unei veritabile școli a constituționalismului la începuturile democrației românești.

În ceea ce mă privește, fiind, în cadrul Comisiei, responsabil cu schițarea titlului Proiectului de Constituție „Drepturile și libertățile fundamentale”, din dezbaterile Comisiei, în cadrul căroră Profesorul a jucat un rol important, am înțeles valoarea înscrierii în corpul unei Constituții a drepturilor și libertăților fundamentale, semnificația lor esențială pentru definirea statului de drept, precum și faptul că, prin ele însele, drepturile și libertățile constituționale reprezintă o sinteză a libertății umane.

În toată această perioadă de activitate și cooperare, Profesorul a fost deschis și constructiv, plin de afabilitate și cu o empatie sinceră, fără să se abată de la principiile sale. Întreaga sa conduită era dublată de o înaltă exigență profesională, permanentă și omniprezentă. Nu pot să uit valoroasele intervenții ale Profesorului în Comisie și în cadrul Adunării Constituante, în susținerea și argumentarea științifică a unor soluții propuse spre dezbateră Proiectului de Constituție din 1991, intervenții care se găsesc în lucrarea *Geneza Constituției României 1991. Lucrările Adunării Constituante*.

În anul 1993, Profesorul a publicat, împreună cu mine, în Revista „Dreptul”, două studii referitoare la *Premisele și mecanismele statului de drept*. În aceste împrejurări, în prezentarea modului în care urmau să fie construite materialele, am descoperit în Profesorul Ion Deleanu un idealist pragmatic, un om al dialogului științific, riguros, spiritual, cu o rafinată ironie intelectuală, disponibil pentru realizarea proiectelor didactice și academice.

Ultimele discuții pe care le-am avut cu Profesorul au fost prin intermediul telefonului, când l-am întrebat despre starea sănătății sale, pe care o știam afectată. **Discuțiile prin telefon cu Profesorul au fost un remember despre începuturile democrației românești, adoptarea Constituției și avatarurile dezbaterilor din Adunarea Constituantă. Profesorul Ion Deleanu a reprezentat un exemplu extraordinar de dăruire și pasiune pentru promovarea științei dreptului, o personalitate de o onestitate exemplară.**

Recunosc faptul că, evocându-l, mă încercă o undă de nostalgie pentru oamenii temeinici și spiritul lor robust, al unor timpuri consacrate așezării unei temelii solide pentru viitoarea noastră societate democratică.

Magistrul, în percepția mea, făcea parte din categoria specialiștilor cu spirit și viziune, fiind înzestrat cu aptitudinea congenitală a detașărilor impersonale față de ingraturile lucrurilor meschine și de atitudinile inconvenabile pe care, nu de puține ori, a trebuit să le înfrunte sau să le îngăduie într-un fel de asceză a renunțării și a resemnării superioare, dar niciodată a vreunei suficiențe de sine.

Sunt unii oameni care mor pur și simplu, ca efect al inexorabilității stingerii biologice. Dar există printre noi și oameni care, prin propria lor mistuire, jertfă de sine, luminează mediul socioprofesional sau chiar o epocă. Din această galerie de oameni face parte și magistrul Ion Deleanu. Oamenii dragi și buni rămân pentru totdeauna în memoria noastră vie și afectivă.

LAUDATIO

Conf. univ. dr. **Șerban DIACONESCU***

Este o onoare pentru facultatea noastră să fi avut ca membru reprezentativ al corpului său academic, timp de peste 40 de ani, pe profesorul Ion Deleanu. Născut la data de 4 mai 1937, în comuna Borșa, județul Cluj, a absolvit cu diplomă de merit, în anul 1963, Facultatea de Drept a Universității Babeș-Bolyai. A continuat formarea în domeniul juridic, obținând titlul de doctor în drept în anul 1971. S-a dedicat carierei academice, cu pasiune și devotament, contribuind esențial la dezvoltarea școlii de drept de la Cluj, atât prin activitatea de cercetare, cât și prin activitatea didactică și administrativă, până la trecerea în neființă, la 1 iunie 2014. A fost nu doar un reputat cercetător și un respectat dascăl, ci a ales și să dedice timp activităților instituționale ca șef de catedră și, ulterior, decan al Facultății de Drept a Universității Babeș-Bolyai, iar apoi judecător al Curții Constituționale a României. În activitatea sa a sprijinit și alte instituții de învățământ juridic, fiindu-i conferit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.

Opera profesorului Ion Deleanu impresionează nu doar prin întindere, ci, mai ales, prin calitatea sa, studiul de documentare aprofundat, relevanța argumentelor, eleganța stilului și, nu în ultimul rând, curajul de a aborda atât teme interdisciplinare, cât și probleme teoretice și practice controversate în diferite ramuri ale dreptului. Activitatea științifică a domnului profesor Ion Deleanu este considerată unanim ca fiind una de excepție, exprimând convingător personalitatea distinctă a unui autentic și proeminent om de știință și remarcabil dascăl universitar.

A publicat peste 10 monografii, multe dintre temele cercetate fiind inedite, precum *Biologie și drept*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983. Pot fi amintite câteva dintre cele care au ajuns lucrări de referință în dreptul românesc, precum *Drepturile subiective și abuzul de drept*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988, *Părțile și terții. Relativitatea și opozabilitatea efectelor juridice*, Ed. Rosetti, București, 2002 (Premiul Uniunii Juriștilor din România și Premiul Societății „CopyRo”), *Ficțiunile juridice*, Ed. All Beck, București, 2005 (Premiul „Simion Bărnuțiu” al Academiei Române), *Drepturile fundamentale ale părților în procesul civil. Norme naționale, norme convenționale și norme comunitare*, Ed. Universul Juridic, București, 2008 (Premiul Uniunii Juriștilor din România și Premiul „Henri Capitant” al Asociației Henri Capitant România), *Hotărârea judecătorească* (în colaborare cu V. Deleanu), Ed. Servo Sat, Arad, 1999, *Arbitrajul intern și internațional* (în colaborare cu S. Deleanu), Ed. Rosetti, București, 2005 (Premiul Uniunii Juriștilor din România), *Procedura somației de plată. Doctrină și jurisprudență* (în colaborare cu Gh. Buta), Ed. C.H. Beck, București, 2006 (Premiul Uniunii Juriștilor din România), *Jurisprudența și revirimentul jurisprudențial* (în colaborare cu S. Deleanu), Ed. Universul Juridic, București, 2013.

* Decan, Facultatea de Drept, U.B.B. Cluj-Napoca.

Formația sa juridică de tip enciclopedic, vasta erudiție, i-a permis să abordeze cu succes în paralel atât domeniul dreptului public, în special dreptul constituțional, cât și domeniul dreptului privat, preponderent complexa ramură a dreptului procesual civil. Profesorul Ion Deleanu a publicat, în ediții succesive, revăzute, actualizate și dezvoltate, 19 tratate în domeniul dreptului constituțional și al procedurii civile. *Instituții și proceduri constituționale* și *Tratatul de drept procesual civil*, ambele apărute în mai multe ediții, constituie repere esențiale pentru actuala generație de juriști. Lucrările pentru elaborarea noului Cod de procedură civilă și apoi problemele generate de punerea sa în aplicare au constituit un nou prilej pentru Profesor de a face dovada valorii creatoare a cercetării, a utilității pentru mediul juridic, concretizate în numeroase studii și articole consacrate Proiectului și apoi noului Cod de procedură civilă, în care a examinat și evaluat atât evoluțiile legislative și inovațiile normative, cât și unele lacune sau imperfecțiuni. Toate acestea au culminat cu *Tratatul său de procedură civilă* și *Comentariile noului Cod de procedură civilă*, un ghid esențial oferit comunității juridice românești. A publicat peste 100 de studii în reviste de specialitate.

În semn de omagiu, Profesorul Deleanu a fost distins, în anii 1997 și 2007, cu premiul „Simeon Bărnuțiu” al Academiei Române. În anii 2000, 2002, 2004, 2006 și 2008 i s-a acordat premiul „Mihail Eliescu” al Uniunii Juriștilor din România. De asemenea, a fost distins cu premiul „Mircea Manolescu” al Societății Academice „Titu Maiorescu”. Prin decret al Președintelui României i s-a acordat Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler pentru susținuta activitate științifică și didactică în domeniul științelor juridice și pentru contribuția avută la promovarea statului de drept în România. În anul 2013, a fost distins cu premiul Opera Omnia „Matei B. Cantacuzino” pe anul 2012, acordat de Revista Română de Drept Privat în colaborare cu Uniunea Națională a Barourilor din România, și tot Revista Română de Drept Privat a declarat anul 2014 „Anul Ion Deleanu”.

Am avut privilegiul de a fi fost studentul domnului profesor Ion Deleanu. Am fost, de la început, impresionat de erudiția și prestația domniei sale, de eleganța stilului didactic. Mai târziu, când a contribuit la îndrumarea mea pe parcursul școlii doctorale, alături de colegii doctoranzi am descoperit că standardul de calitate impus de profesorul Ion Deleanu reprezenta de fapt o invitație la autodepășire și la transcenderea către un alt nivel de aprofundare și înțelegere a fenomenului juridic. Pentru corpul academic clujean, Profesorul reprezintă un standard de excelență academică, prin temeinicia și valoarea cercetării, abilitatea de a aborda subiecte interdisciplinare și de a surprinde esențialul subiectului tratat, oferind soluții utile pentru practicienii dreptului. Înalta ținută a cursurilor predate a rămas în memoria generațiilor de studenți.

Am învățat de la profesorul Ion Deleanu că interpretarea profundă a dreptului nu poate fi realizată dacă nu este filtrată prin prisma umanității, dacă nu ține cont de om, în dimensiunea sa socială. Așa cum remarca un profesor al facultății noastre, „în numeroase dintre lucrările sale, în pofida limbajului juridic inevitabil tehnic și, poate, ezoteric, se remarcă pregnant concepțiile sale filozofice umaniste, constituindu-și totdeauna ca axiomă

ideea că omul este măsura tuturor lucrurilor și singura măsură a celuilalt om, că libertatea formelor juridice este ea însăși o formă a libertății”. Profesorul obișnuia să spună: „Grandoarea sau decadența instituțiilor juridice depinde numai de oamenii care le creează, le populează sau le profesează. Cum sunt oamenii, așa sunt instituțiile. Restul e retorică”. Pentru școala de drept de la Cluj profesorul Ion Deleanu a fost omul care a sfințit locul, care a dat prestigiu și excelență și a adus o esențială contribuție la tradiția pe care s-a ridicat generația următoare de juriști.

IN MEMORIAM – PROF. UNIV. DR. EMERIT ION DELEANU, FILOSOOF AL DREPTULUI, PĂRINTELE METAFOREI JURIDICE ȘI AL FICȚIUNILOR JURIDICE, REPUTAT PROCEDURIST ȘI CONSTITUȚIONALIST ROMÂN CONTEMPORAN, LA 10 ANI DE LA TRECEREA ÎN NEFIINȚĂ (1937-2014)

Prof. univ. dr. **Marin VOICU***

Motto:

„Grandoarea sau decadența instituțiilor juridice depinde numai de oamenii care le creează, le populează sau le profesază. Cum sunt oamenii, așa sunt instituțiile.

Restul e retorică”.

(Ion Deleanu, „Prolegomene juridice”, 2010, p. 11)

*

Profesorul Deleanu și-a dedicat întreaga sa personalitate, timp de peste 55 de ani, activității didactice și cercetării științifice, iar în ultimii ani a fost judecător al Curții Constituționale, membru în Comisia de elaborare și, apoi, de revizuire a Constituției, și avocat în Baroul Cluj-Napoca, fiind o prezență activă în viața juridică românească.

1. „Atmosfera Deleanu” și stilul său elitist

Acum 30 de ani, în ziua de 23 noiembrie 2004, la Târgul de Carte „Gaudeamus” din Romexpo, a avut loc lansarea a două lucrări de referință în doctrina juridică și în jurisprudență: **„Tratatul de procedură civilă”** și **„Ficțiuni juridice”**, ale profesorului Ion Deleanu, în prezența unei audiențe numeroase – reputați profesori universitari și alți membri ai comunității academice, judecători ai ICCJ, avocați prestigioși și studenți de la facultățile de drept.

Am avut onoarea, **împreună cu prof. univ. dr. h.c. Nicolae Popa, președinte în funcție al ICCJ, să prezidăm acel regal academic alături de marele profesor Ion Deleanu, vădit emoționat în acest cadru ce i-a fost dedicat ca o minimă recunoaștere a prestigiului și valorii sale științifice remarcabile, ca model de doctrinar maiestuos, consacrat deplin unui domeniu major și deosebit de anevoios – cercetarea juridică fundamentală.**

Cunoscător al operei sale juridice, al frământărilor și căutărilor permanente, dar și ca un apropiat al prof. Deleanu, am început, cu o emoție specială, prezentarea analitică a lucrării **„Ficțiuni juridice”**, aceeași emoție trăită pe tot timpul lecturii remarcabilului volum, primit de la autor cu următoarea dedicație: **”Domnului prof. univ. dr. Marin Voicu, cu mereu aceeași sinceră stimă și alesele mele sentimente de prietenie. I. Deleanu”.**

* Fost judecător la ICCJ și la CEDO, avocat în Baroul București, Membru de onoare al AOS (2004), Președintele Secției de drept internațional și drept comparat a ASJR; Prof. asociat la Universitatea „Ovidius” Constanța.

În acest remember, subliniez câteva dintre trăsăturile care au fost impuse de **„Atmosfera Deleanu”, stilul elitist și rafinat, subtilitățile sale date de o profundă cultură juridică și o mare capacitate de observație, sinteză și expunere expresivă, de formă și fond, unice și proprii fiecărei lucrări, îndeosebi a „Tratatului”, ca o operă ilustrativă de cercetare fundamentală exhaustivă, într-o disciplină deosebit de importantă a vieții juridice și judiciare.**

2. Opera juridică a profesorului Deleanu și influența sa asupra doctrinei juridice române

Omul Deleanu și opera sa ne obligă, pe noi, beneficiarii direcți, să reflectăm cu mai multă grijă și sinceritate la **trecutul clasic al științei juridice, la prezentul mediocru, uneori marcat, chiar de impostură, și, mai ales, la viitorul doctrinei și cercetării juridice în țara noastră, aflată într-un alt mediu social, economic și legislativ, integrator și multicultural al Uniunii Europene.**

Opera profesorului Deleanu ne scoate din mediocritate și ne face atenți, în mod serios, la **marea doctrină juridică.**

Opera sa este majoră, iar **„Tratatul” și „Ficțiunile”** se includ în cărțile de căpătâi care, iată, în sfârșit, mai și „lovesc” în **fundamentele dreptului cu „mintea de acum” aducând, majestuos „între noi”, acum și, mai ales, cu fața spre viitor, preceptele dreptului pozitiv.**

3. Cartea „Ficțiunile juridice”, în mod evident, **originală și interdisciplinară**, așa cum îl cunoaștem și pe autor, **este minunată pentru cercetarea fundamentală** care, de ceva ani, lipsește din viața juridică științifică.

„Ficțiunile” conțin o **colecție de idei de forță**, dar și o **bogăție de sinteze bibliografice**, de o mare utilitate pentru cercetarea juridică românească, pentru interpretul legii și, mai ales, pentru jurisprudența judiciară.

Cartea se arată și ca o **profundă mărturisire filozofico-juridică** a profesorului Deleanu, dar, mai ales, ca un **certificat academic**, în lipsa titlului meritat de membru al Academiei Române.

Profesorul Deleanu este un novator pluridisciplinar și un constructivist în știința juridică românească, precum și un model de dascăl în comunitatea academică universitară.

4. În lucrarea de referință **„Prolegomene juridice”** (Ed. Universul Juridic, București, 2011), profesorul Deleanu ne înfățișează întreaga sa personalitate științifică, dedicată cercetării juridice fundamentale și principiilor dreptului, ca și în dreptul constituțional și instituții politice, prin articolele și studiile publicate în ultimii 25 de ani în revistele juridice, cu deosebire în revista „Dreptul”.

4.1. „Construcția judiciară a normei juridice” (studiu publicat în revista „Dreptul” nr. 8/2004) abordează, oarecum polemic, o problema majoră – contribuția jurisprudenței la crearea dreptului prezentând, demonstrativ, controversate și ipoteze de analiză, dar, mai ales, soluții jurisprudențiale și efectul lor în formarea unor norme juridice (p. 86 și urm.); în același

cadru se include și articolul „**Redimensionarea funcției jurisprudențiale**” publicat în „Dreptul” nr. 8/2006 (p. 219 și urm.).

4.2. Studiul ”Ficțiunile juridice. Conotații și încercare de sinteză” (publicat în „Pandectele Române”, 2004), ne avertizează, cu multiple argumente, asupra motivației autorului de a elabora lucrarea „Ficțiuni juridice” ca o **excelentă cercetare fundamentală într-un domeniu evitat de doctrina juridică** (p. 140 și urm.).

4.3. Teme, precum „Statul de drept” (pp. 13-21), **„Revizuirea Constituției”** (pp. 22-43), **„Teoria generală a dreptului”** (pp. 44-75), **„Cunoașterea legii și eroarea de drept”** și **„Aparența în drept”** (p. 154 și urm.), precum și cele privind cercetarea comparată a unor drepturi fundamentale constituționale și convenționale – accesul liber la justiție, dreptul la un proces echitabil și într-un termen rezonabil și altele – ne relevă personalitatea complexă și profundă a profesorului Deleanu, care ne-a lăsat o **operă de maximă valoare științifică și utilitate în viața judiciară**.

5. „Ficțiunile juridice” – sinteză exemplară de cercetare științifică

În **„Argument”**, profesorul face o cugetare excepțională, afirmând energic că în **”știință, îndeosebi în cea juridică, nu se pot pronunța sentințe științifice”** și, continuă, cu un „conspect” asupra filozofiei **„ca și cum”**, accentuând definirea ficțiunii, în cele patru ipoteze:

- este o **”abatere” arbitrară** de la realitate;
- dispare cu timpul, având o **existență temporară**;
- **confuzia cu ipotezele**, conștiința că „ficțiunea nu este decât ficțiune” și
- **este un mijloc pentru atingerea unui scop**, fiind, deci, **eficace**.

O **definiție**, profesorul o enunță astfel:

„Ficțiunea juridică nu este, în primul rând, un procedeu tehnic de extrapolare a normelor juridice pe calea metodelor logice de interpretare a acestora, cât, mai ales, o **soluție juridică prin care, conștient, deliberat**, se ignoră unele elemente ale realității ori, deși, sunt ignorate, ele **sunt contrazise**” (p. 15).

O sinteză a definiției spune că: **„Ficțiunea** este o **reprezentare** care nu corespunde realității sau care nu are corespondent în realitate... **ea este, totdeauna, contrară realității juridice** (p. 18).

„Criteriul de referință al ficțiunii este realitatea” (p. 46), iar uneori ficțiunea demonstrează puterea inventivă a doctrinei (p. 23).

Profesorul formulează enunțuri valoroase în prima parte a lucrării privind **concepte și ipoteze relative la:**

- problema **imanenței ficțiunilor**;
- **ficțiunea și analogia, ficțiunea și asimilarea, ficțiunea și împrumutul de regim juridic, ficțiunea și simulația, ficțiunea și simbolul, ficțiunea juridică și fictivitatea**;

- ficțiunile – procedeu de tehnică legislativă;
- ficțiunile – procedeu de tehnică judiciară; și
- ficțiunile – instrument de politică juridică.

Deosebit de interesante sunt reflecțiile privind „legitimitatea ficțiunilor” și „ficțiunile – judecări de valoare”, ca și trecerea în revistă a „domeniilor ficțiunilor juridice” în: dreptul constituțional, administrativ, penal, internațional public, dreptul internațional privat, dreptul civil și dreptul procesual civil.

În această splendidă parte a cărții, profesorul elaborează, strălucit, **categoria ficțiunilor legale:**

- **Secțiunea 1 – „Nemo censetur legem ignorare”;**
- **Secțiunea a 2-a – „Ficțiunile juridice în procedura legislativă și administrativă”;**
- **Secțiunea a 3-a – „Retroactivitatea și ultraactivitatea legii”;**
- **Secțiunea a 4-a – „Nominalismul monetar și valorismul”, sub care „tratează” cele trei componente: impreviziunea, nominalismul monetar și valorismul, toate relevând măiestria și claritatea adaptării la starea contemporană și la parametrii fundamentali ai dreptului: buna-credință și echitatea.**

În același stil și cu aceeași eleganță și profunzime, profesorul ne înfățișează **”Ficțiunea juridică având ca sursă voința părților și ficțiuni juridice doctrinare” (Cap. III), ca și „Ficțiunile juridice jurisprudențiale” (Cap. IV), enunțând, sistematic, acele creații jurisprudențiale, precum sunt: „Proprietatea comună pe cote-părți” (1); „Răspunderea obiectivă” (2); „Creditorul obligației de întreținere din partea părinților” (3); „Titularul acțiunii în tăgada paternității” (4); „Îmbogățirea fără justă cauză” (5); „Aparența în drept” (6); „Daunele morale” (7); „*Nema auditor propriam turpitudinem*” (8); „*Exceptio non adimpleti contractus*” (9); „Dreptul de retenție” (10) și altele.**

Un splendid examen are ca obiect **„Pseudoficțiunile juridice” (Cap. V), cu referire specială la ipotezele de ficțiuni juridice cu privire la bunuri (1), ipotezele de ficțiuni juridice referitoare la subiectele de drept (2), sub care sunt particularizate „persoana fizică și personalitatea juridică”, „infans conceptus pro nato quoties de commodis eius agitur”, patrimoniul și personalitatea juridică, natura persoanei juridice, teoria ficțiunii, teoria realității concrete și teoria realității tehnice și altele.**

Profesorul Deleanu, elaborând această lucrare **originală și spectaculoasă în doctrina juridică**, a cercetat și o ilustrativă **bibliografie juridică europeană**, din care semnificative ni se relevă anumite lucrări, precum: Lecocq, *De la fiction comme procédé juridique*, 1914; G. Wicker, *Les fictions juridiques. Contribution à l'analyse de l'acte juridique*, 1997; Perelman, *Les présomptions et les fictions du droit*, 1974; Lerroyes, *Les fictions juridique*, 1995; Dekkers, *La fiction juridique. Etude de droit romain et de droit comparé*, 1935; J. Olivier, *Legal Fictions: An Analysis and Evaluation*, 1973 și altele.